

1987, 28. července – Sdělení VONS č. 667 „Bratři Wonkové před nejvyšším soudem“ o ohlášeném odvolacím jednání s Jiřím a Pavlem Wonkovými u Nejvyššího soudu ČSR a o jejich předchozím odsouzení Městským soudem v Praze.

Předseda senátu Nejvyššího soudu ČSR JUDr. Pavel Janda rozhodl, že veřejné zasedání v trestní věci proti Pavlu a Jiřímu Wonkovým se bude konat ve dnech 6. a 7. srpna 1987 od 8.30 hodin v místnosti č. 31 v přízemí soudní budovy v Praze 4, nám. Hrdinů 1300. V tomto zasedání má nejvyšší soud rozhodnout o odvolání obou bratrů a jejich matky paní Gerdy Wonkové proti rozsudku Městského soudu v Praze z 26. května t. r. Prokurátor odvolání nepodal, takže odvolací soud nemůže uložit obžalovaným přísnější tresty než uložené prvoinstančním soudem.

Jak známo (o případu jsme referovali ve sděleních č. 536, 544, 585, 625, 626, 638, 640, 648 a 649)¹, žalované trestné jednání mělo spočívat v tom, že Pavel Wonka, který chtěl vloni v květnu kandidovat na nezávislého poslance Federálního shromáždění, rozšiřoval svůj volební program, jímž měl podle obžaloby útočit na společenské a státní zřízení republiky, dále v urážlivých výrociích Pavla Wonky na adresu státních orgánů a veřejných činitelů a v jeho údajném napadení soudce, který v bytě Pavla Wonky prováděl exekuci. Soud uznal Pavla Wonku vinným toliko mírněji trestným činem pobuřování, a nikoliv podvracení republiky, jak se domáhala obžaloba; obdobně údajný útok proti soudci posuzoval mírněji a té části obžaloby, která ho vinila z podvracení republiky pronášením výroků během jeho výkonu trestu v Plzni-Borech v letech 1984–85 ho zcela zprostil. Pokud jde o Jiřího Wonku, části obžaloby byl rovněž zproštěn a soud ho odsoudil za vypracování a zveřejnění jeho socialistického závazku, v němž se nabízel za kandidáta Národní fronty na poslance Federálního shromáždění; tento skutek kvalifikoval ve shodě s obžalobou jako pobuřování proti zřízení republiky.

Pavel Wonka byl městským soudem odsouzen k trestu 21 měsíců v II. nápravně výchovné skupině a k následnému tříletému ochrannému dohledu ve smyslu § 2 odstavce 1 zákona o ochranném dohledu. Jiří Wonka byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku nepodmíněně, a to právě v den, kdy byl už rok ve vazbě – oba bratři byli zadrženi 26. května 1986. Pavel Wonka zůstává stále ve vazbě, Jiří byl tři dny po vynesení rozsudku propuštěn, neboť prokurátorka vzala svou stížnost proti rozhodnutí soudu zpět. Po svém propuštění trpí značnými zdravotními potížemi, které byly způsobeny krutým zacházením a fyzickým týráním ve věznici v Hradci Králové. Stěžuje si na nedostatečnou lékařskou péči, kterou přičítá vlivu státních orgánů, snažících se bagatelizováním jeho zdravotních potíží minimalizovat vinu vězeňských dozorců. Značné problémy má také se zaměstnavatelskou organizací, kde je v pracovním procesu.

Případ ryze politicky motivovaného a nespravedlivého stíhání bratrů Wonkových vzbudil pozornost čs. i mezinárodní veřejnosti a vyvolal četné projevy solidarity. Jedním z nich je řetězová čtyřřadvacetihodinová hladovka za propuštění Pavla Wonky, k níž se připojilo zatím 67 občanů.²

Informace o Chartě 77, r. 10, 1987, č. 10, s. 13–14.

POZNÁMKY

- ¹ Dokumenty č. 539, 547, 588, 628, 629, 641, 643, 651 a 652. K případu Jiřího a Pavla Wonkových viz dále sdělení VONS č. 673 a 859, dokumenty č. 676 a 863.
- ² Iniciátory řetězové hladovky ve prospěch Pavla Wonky byli jeho bratr Jiří a občanky města Vrchlabí Hana Jüptnerová a Ivana Peričková. Hladovka začala 13. 6. 1987 a byla naplánována do skončení odvolacího jednání s bratry Wonkovými 7. 8. 1987, nakonec se ale o týden protáhla. Účastníci hladovky dostali následující pokyny: „Každý účastník akce nejí 24 hodin od 17.30 do 17.30 hod. následujícího dne. Je možno pít vodu, neslazené minerálky, není-li vyhnutí, tedy i trochu kávy bez cukru. Zároveň každý odesílá druhého dne dva korespondenční lístky nebo dopisy. První je krátký pozdrav Pavlovi do vězení, stačí podpis křestním jménem, nebo ‚účastník řetězové hladovky‘ [do

věznice v Praze-Ruzyni].“ Druhý lístek s žádostí o propuštění vězněného P. Wonky na svobodu měl být adresován Nejvyššímu soudu ČSR. Pokyn pro účastníky hladovky z 15. 6. 1987 je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58. V poděkování organizátorů hladovky Hany Jüptnerové, Ivany Peričkové a Jiřího Wonky jejím účastníkům z 24. 8. 1987 bylo uvedeno: „*Řetězová hladovka za propuštění a osvobození Pavla Wonky probíhala ve dnech 13. 6. až 15. 8. 1987 (poslední účastníci – skupina ve Švýcarsku – formulovali svou účast na hladovce po 7. 8., kdy byl v odvolacím řízení rozsudek nad Pavlem potvrzen, jako protestní akt). Zúčastnilo se jí – pokud o tom máme zprávy – 96 lidí, kromě nich ještě skupina Francouzů (Pavel v posledním dopise z vazby vyjadřuje radost nad množstvím pošty, kterou dostává, mezi jinými i nad mnoha pozdravy z Francie).*

Hladovět jsme začali ve Vrchlabí, spontánně a bez příprav – po shlédnutí filmu Gándhí. Byli jsme tři a nebyli jsme si jisti, jestli se k nám vůbec ještě někdo přidá. Nevěděli jsme, zda je to dobrý či pouze pošetilý nápad, a nedovedli jsme si dost dobře představit, jak to půjde dál. Mohli jsme se obrátit jen na minimální počet přátel v našem městě i mimo ně. Proto všechno, co se dělo potom, má pro nás tak trochu příchut' zázraku a je to pro nás zdrojem velké radosti a vděčnosti. Bez ohledu na to, že akce neměla bezprostřední úspěch, tj. že rozsudek nad P. W. nebyl zrušen ani zmírněn, máme pocit, že hladovka měla svůj hluboký smysl – pro Pavla i pro nás, kteří jsme se do ní zapojili. Našli jsme v ní lék na svůj pocit bezmocnosti, zbraň proti nečinnosti tváří v tvář zlu, odpověď svému svědomí. Díky hladovce jsme navázali nové přátelské vztahy.

[...] *Děkujeme za účast na hladovce a tak projevenou solidaritu s P. W. několika svým spoluobčanům ve Vrchlabí, velké skupině známých a povětšinou neznámých přátel z Prahy, z Trutnova, Gottwaldova, Pardubic, ze severních Čech, účastníkům hladovky z NSR (Köln), Francie a Švýcarska (Zürich) i všem dalším jednotlivcům z jiných míst, mezi nimi Ivanu M. Jirousovi, Václavu Havlovi a manželům Medkovým z Vídně.“ Tamtéž. K hladovce viz též článek „Řetězová hladovka za Pavla Wonku“ in: *Informace o Chartě 77*, r. 10, 1987, č. 11, s. 20; též petici občanů Gottwaldova zapojených do řetězové hladovky požadujících propuštění P. Wonky z vězení z 28. 7. 1987 uloženou in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/2, kart. 58; dále petici podepsanou Jiřím Wonkou, Hanou Jüptnerovou a dalšími občany a adresovanou předsedovi vlády ČSSR Lubomíru Štrougalovi obsahující zprávu o případu Pavla Wonky a žádost o intervenci v jeho prospěch uloženou in: LP, Sb. VONS, inv. č. 334, sign. IV/7d, kart. 57.*

Potvrzení rozsudku nad Pavlem Wonkou a zprávy o nelidských podmínkách jeho věznění i situace, kdy byla řada lidí v Československu vězněna z politických důvodů, vedla organizátory k vyhlášení druhé hladovky. Akce byla zahájena 30. 9. 1987 v 17.30 hodin a celkem se na ní podílelo 151 účastníků. Viz prohlášení Hany Jüptnerové, Jana Hrudky a Jiřího Wonky o konání další řetězové hladovky za propuštění politických vězňů

z 27. 8. 1987 in: *Informace o Chartě 77*, r. 10, 1987, č. 11, s. 11; též článek „Vrchlabská hladovka“ obsahující výzvu členky pracovní skupiny pro ČSSR Mezinárodní společnosti pro lidská práva (IGFM) Dany Seidlové k účasti na hladovce in: *Zpravodaj* (Curych) 21, 1988, č. 3, s. 18.

Původně spontánní akce několika přátel Pavla Wonky se stala inspirací k celosvětové řetězové hladovce na podporu perzekvovaných a odsouzených vězňů svědomí v Československu, koordinovanou během roku 1988 pracovní skupinou pro ČSSR Mezinárodní společnosti pro lidská práva. K tomu viz HALLA, Josef: Mezinárodní řetězová hladovka na podporu vězňů svědomí v Československu v roce 1988, in: Jaroslav Pažout (ed.): *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. Politická perzekuce, opozice a nezávislé aktivity v Československu v letech 1978–1989*. Sborník grantového projektu č. 1, Praha 2007, s. 33–46.

Proti odsouzení bratří Wonkových protestovali i mluvčí Charty 77 Jan Litomiský, Libuše Šilhánová a Josef Vohryzek. V prohlášení adresovaném prezidentu republiky a Ministerstvu spravedlnosti ČSR a vydaném 7. 8. 1988, tedy v den, kdy Nejvyšší soud ČSR potvrdil rozsudek Městského soudu v Praze nad P. a J. Wonkovými (dokument Charty 77 č. 50/1987), uvedli: „*Řada formulací Pavla i Jiřího Wonkových připomíná současné diskuse v sovětských sdělovacích prostředcích i některé výroky předních sovětských a dokonce i čs. politiků. Jak je možné, že vystoupí-li s podobnými názory řadoví občané, jsou kvalifikovány jako trestné činy, stanou se předmětem policejního vyšetřování a soudního jednání?*

[...] *Znovu opakujeme, co jsme řekli při různých příležitostech již dříve: celá vyhlášená přestavba zůstane jen na papíře, zůstane pouze záležitostí byrokratů, pokud u nás nebude vytvořeno demokratické společenské klima, pokud nebudou moci vyjádřit své mínění takoví lidé, jako jsou bratři Wonkové a mnozí jiní.*“ CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*, sv. 2, Praha 2007, s. 916.

Přímo proti rozsudku Městského soudu v Praze protestoval Jan Hrudka ve svém dopisu Nejvyššímu soudu ČSR ze 17. 7. 1987, v němž požadoval Wonkovo osvobození. V dopisu mj. uvedl: „*Domnívám se totiž, že v současné době sílicího volání po demokratizaci a ozdravení morálního klimatu v naší zemi, by bylo potvrzení rozsudku jen vodou na mlýn těm, kteří se na snahy o obrodu socialismu dívají s nedůvěrou. Pavel Wonka neudělal nic, za co by měl být trestně postižen. Naopak: někteří vedoucí představitelé naší vlády i KSČ na různých místech již několikrát zdůrazňovali potřebu iniciativy zdola. Jestliže to pak ale někdo vezme vážně a je za to pohnán před soud, nemohu si nepoložit otázku, zda proces proti němu není ve skutečnosti namířen proti těm představitelům politického a veřejného života, kteří se snaží obrodu společnosti uvést do praxe.*“ Dopis je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/1, kart. 58.

Případu se dostalo odezvy i v zahraničí. Věnovala se mu mj. Amnesty International, viz článek „Trials postponed“ o odložení soudních jednání

s Janem Dusem a Jiřím a Pavlem Wonkovými, o vyslání pozorovatele AI na připravovaný proces s J. a P. Wonkovými a o jejich případu in: *Amnesty International Index*, 27. 3. 1987, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 334, sign. IV/5, kart. 57. Mezinárodní společnost pro lidská práva (IGFM) vydala dokument obsahující zprávu o případu Ervína Motla a bratří Wonkových, seznam dalších perzekvovaných osob v Československu a výzvu k pomoci československým vězňům svědomí. Dokument viz in: tamtéž. Solidární pohlednice a korespondenční lístky psané P. Wonkovi jsou uloženy in: ABS, osobní vězeňský spis Pavla Wonky, zákl. č. 55664.